

VIERING VAN DE ZONDAG IN DE MARANATHAKERK

zondag 11 augustus 2019

9^e zondag na Pinksteren - zomertijd

voorganger: ds. Martine Nijveld

Vandaag een dienst rond het bijbelboek Prediker.

Als voorganger vind ik het inspirerend om mij te verdiepen in een bijbelboek, dat minder vaak klinkt in onze zondagse vieringen.

Vorig jaar heb ik drie diensten gehouden rond het boek Spreuken.

Dit jaar ga ik graag zomers met u aan de slag met het bijbelboek Prediker.

Een boek vol wijsheid, levenswijsheden, soms ook ontgoocheld, vertwijfeld, roepend, en sowieso druk doende met de vragen van het leven, die ons allemaal meer of minder bezig houden:

rond werk en geluk, genieten en alleen zijn, de zin van het leven, omgaan met de tijd, ouder worden.

We horen vandaag het eerste hoofdstuk uit het bijbelboek Prediker.

In de layout van de Nieuwe Bijbelvertaling zijn de eerste verzen van dit boek neergezet als een lied, als een gedicht.

Dat is tegelijk een leeswijzer: lees het als poëzie!

Oudere vertalingen laten Prediker beginnen met de woorden:

‘Ijdelheid der ijdelheden, alles is ijdelheid’.

Nieuwere vertalingen zoeken andere woorden, woorden van en voor mensen van nu, en komen uit bij: alles is ijheid, alles is absurd, alles is vluchtigheid, onbestendigheid, en de Nieuwe Bijbelvertaling kiest voor ‘Lucht en Leegte, alles is leegte’.

En eerst lezen we een stukje

uit het Evangelie naar Lukas en daar horen we over wat onverslijtbaar en onuitputtelijk is.

LEZING: Lukas 12: 32-34 (vertaling van Huub Oosterhuis en Alex van Heusden)

LEZING: Prediker 1:1-11 (Nieuwe bijbelvertaling 2004)

Lied: 720 (lied bij Prediker)

PREEK

Gemeente van Jezus Christus,

het lijkt dat er twee gedachten zitten in dit eerste hoofdstuk van Prediker, twee gedachten of ook twee gevoelslagen, maar misschien hoort u nog andere, dan is dat meteen een mooi gespreksonderwerp voor straks bij de koffie.

Ik hoor in dit openingsgedicht van de Prediker enerzijds iets van een zucht, een vermoeide zucht,

zo'n gevoel dat je allemaal wel eens kunt hebben,

denk ik, die gedachte van ‘Waar doe ik het allemaal voor’.

Je zet je in voor werk, voor kerk, voor anderen, een geliefde, een gezin, voor ouders, voor kinderen, voor de maatschappij, voor een betere wereld, maar wat haalt het uit, haalt het wel iets uit? Welk voordeel heeft

de mens van alle moeizaam gezwoeg onder de zon?!

Wat haalt het uit: al ons zwoegen, moeten, slopen, schrapen, haasten, streven, werken, vechten?

Ik las in de vakantie het boek 'Voorbij, voorbij'
van journaliste Clair Polak. Zij beschrijft, in romanvorm,
het verhaal van haar en haar geliefde, hij krijgt Alzheimer, en stukje bij beetje
verdwijnt hun leven samen in de mist in zijn hoofd, alles wat ze graag deden, wat hun
liefde kleurde, alle vakanties, alle gein, alle begripen van elkaar,
bij hem is het weg, lijkt het helemaal weg,
voorbij, voorbij,
zij is de enige die het allemaal meeneemt, meedraagt,
de relatie in stand houdt en zich afvraagt:
waar hebben we het allemaal voor gedaan en waar
doe ik het nu voor, hem opzoeken, trouw blijven,
wat voegt het toe voor hem, voor mij?
De vraag naar de zin, het voordeel, de winst van doen en laten,
ons leven, ons zijn, van al ons zwoegen...
Zomaar een voorbeeld...

Misschien voelen we dit allemaal wel eens, soms of vaak...
De één bij dit, de ander bij dat...

Maar het kan ook zijn dat u
iets anders in dit lied van Prediker 1 hoort.
Misschien juist wel iets van
bemoediging en van relativering:
de zon komt op, de zon gaat onder, en gaat weer naar de plek waar ze opkomt,
de wind draait en draait en draait en keert weer,
het water stroomt naar de zee, en keert terug,
om weer naar de zee te stromen,
de kringloop van het water,
generaties gaan, generaties komen,
we zijn de eersten niet, we zijn de laatsten niet,
we gaan voorbij, we zijn beperkt, we zijn vergankelijk,
wat er was zal er zijn, en wat nieuw lijkt, ach het was er al eeuwen,
niets nieuws onder de zon:
als relativering kan het gehoord
van al ons gedoe, van al onze drukdoenerij, van al ons zorgen, moeilijk doen, moeite doen.

Misschien gaat er juist wel iets
van rust uit van deze tekst voor u, voor jou.
En zie je de betrekkelijkheid van zoveel dingen.
Een tegenwicht tegen alle stress misschien.

(...)
Lucht en leegte is het, zegt Prediker,
lucht en leegte, alles is leegte, absurd, onbestendig, vluchtig, luchtig, ijl, ijdel.
In dat woordje, dat al die vertalingen
dus weer anders vertalen, zoekend ook naar de juiste
duiding voor ons vandaag,
klinkt in het Hebreeuws de naam Abel door.
Abel, uit het eerste bijbelboek, Genesis, hoofdstuk 4,
Kaïn en Abel,
Abels naam betekent zuchtje, damp, het vege lijf,
kwetsbaar, nietig, een ademtocht is hij, weggevaagd wordt hij,
als damp zal hij verdwijnen.

Ik las ergens, en dat vind ik wel een mooie gedachte,
dat het boek Prediker
op eigen poëtische wijze, in taal van de wijsheidstraditie,
de eerste hoofdstukken van Genesis
vertaalt.

Wat wordt in die eerste hoofdstukken van Genesis
verhaald?

Daar gaat het over de aarde,
geschapen, geschenk, gegeven, huis om in te wonen,
samen, mensen, dieren, vogels, vissen.

Daar gaat het over de grond en de lucht, de bomen, de bloemen, de dagen, de nachten.
En over de mens gezet op de aarde,
scheepsel ben je, je bent God niet, jouw plek
is de aarde.

En je roeping als mens
is te werken op die aarde, te zorgen,
te bewaren, niet alleen, maar samen, altijd
met anderen aan de hand.

Hier en nu op de aarde, zal Prediker ook zeggen,
genieten van eten en drinken
en samenzijn.

Dat is leven, dat is de kern.

We ontvangen, dicht Huub Oosterhuis ergens,
tijd van leven om met velen brood en ademtocht te delen.

In een zelfde sfeer (even tussendoor)
kunnen we de woorden van Jezus horen,
uit het evangelie naar Lukas:
wees niet bang, je Vader wil niets liever dan het koninkrijk geven aan jullie,
het hoeft niet veroverd te worden, niet door ons gemaakt,
geregeld, gevestigd.

En verkoop wat je bezit, opdat je geven kunt.
Geen hebzucht, bezitsdrang, samen zoeken, samen leven.
Samen op de aarde.

Prediker is wijsheidsliteratuur
en Prediker zet als wijs neer de mens
die haar/zijn plek kent.

Dat klinkt ouderwets, dat klinkt alsof je je gedeisd moet houden, je moet onderwerpen,
of zelfs kleingehouden wordt: ken je plek,
maar zo bedoelt hij dat niet.

Eerder bedoelt hij dat we de juiste verhoudingen zien,
onzelf in de juiste verhoudingen zien,
we zijn geen heer en meester over de schepping, wij zijn niet de norm,
we zijn eindig, schepselen, we zijn voorbijgangers.

Wijsheid is weten van jouw vluchtigheid.

Kritisch is Prediker op allen die zich grootmaken, breedmaken,
meer plek innemen, de wijsheid in pacht, op wie menen heer te zijn, alles te kunnen regelen en bepalen,
kritisch op wie menen meer te zijn,
en meestal gaat dat ten koste van anderen.

In het Hebreeuws staat waar wij Prediker horen
het woord Qohelet.

Prediker is de naam, die het boekje
in de loop van de tijd kreeg.
Dat klinkt als wijsheidsleraar, en is geen gekke naam dus.
Maar het is ook goed om te zien wat er oorspronkelijk staat.
Al is het ook hier zoeken naar de juiste vertaling.
Lijkt zoals vaak meer mogelijk dan één woord, één weergave.

In Qohelet zit het woordje qahal
en dat betekent gemeenschap.
Qohelet zou dan degene zijn, een vrouw, een man,
die tot taak heeft
om Israël tot een qahal te maken, tot een groep, of beter gezegd:
tot een gemeenschap van God.
En dat is ingewikkeld zat, om van mensen allemaal anders,
met hun eigen gedachten, visie, meningen over hier en nu en hoe het moet,
met hun eigen manieren van leven,
om van al die mensen met hun aardigheden en narrigheden en eigenaardigheden
een groep te maken.
In nieuwtestamentische taal: een gemeente van Christus.

Prediker wil uitkomen bij de kern van het leven:
oprechtheid, eerlijkheid, beseffen hoe beperkt je mogelijkheden zijn,
die niet opblazen of overschreeuwen.
Ken je plek, zegt Prediker, weet je plaats,
je bent mens.

En dat te weten geeft ruimte, geeft lucht,
voor jezelf om te ademen,
dat te beseffen maakt plaats, maakt ruimte
voor de ander om er ook te zijn.
Zo denken en doen
maakt mogelijk
dat we een gemeenschap worden.
Plek voor jou, plek voor mij, plek voor die ander.
Samen onder de regenboog.
Samen hier en nu op deze plek.
In dit huis. In deze stad.

(...)

Goed ook om te weten
dat het boek Prediker in de loop van de tijd
gelezen ging worden bij het joodse Lóófhuttenfeest.
Elke familie, elk gezin, bouwt daarbij een hut, een loofhut,
en woont er in, tijdelijk, gedurende dat feest.
Het is het feest waarbij men de woestijntijd
gedenkt, het volk trekkend door de woestijn,
levend niet in stenen huizen, denkend in macht, bezit, aardse zaken,
maar in tenten, hutjes, tijdelijke verblijfplaatsen, trekkend, altijd verder.
De loofhutten brengen dat in herinnering.
Leven is onderweg zijn, onbestendig, door de woestijn.
Die loofhut moet je zo bouwen dat je door het bladerendak heen
de sterrenhemel ziet, een hut met een gat in het dak,
zicht op de hemel, eerbied voor God,
leven onder een open hemel,

we hebben niet alles in de hand, onder controle, in onze greep, in onze macht,
kwetsbaar, breekbaar zijn we, onderweg,
in de taal van geloven:
we leven van Gods bescherming en barmhartigheid. Onder Gods hemel.
Prediker past op dat feest.
Met zijn accent op de vluchtigheid en kwetsbaarheid
van mensen en dingen.

(...)

Mens ben je,
in dit hier en in dit nu,
op de aarde onder de hemel,
en altijd met anderen aan de hand,
reiziger, voorbijganger,
om met andere reisgenoten onder de zon
brood en ademtocht
te delen.
Wat we ook
elke keer weer leren
en elke keer weer oefenen,
als we samen de maaltijd vieren.
Amen.